

HAUBIČKI DIVIZION VRHOVNOG ŠTABA

OD FORMIRANJA DO BOJA NA PROZORU

Uskoro posle formiranja 1. i 2. proleterske i 3. udarne divizije, a posle uspešne akcije 1. i 3. divizije na grad Jajce (26. i 27. novembra 1942. godine), naredbom vrhovnog komandanta formiran je na području Glamoča Haubički divizion Vrhovnog štaba. U sastav divizionu ušle su haubice sa stočnom zapregom i celokupnim priborom koje je zaplenila 1. proleterska divizija u borbama oko Ključa i Srnetice i one što su iz krajiških jedinica upućene 2. diviziji u oblasti Glamoča (svega 4 haubice sa punom opremom, priborom i stočnom zapregom). Od ovih haubica formiran je divizion sa 2 baterije po dva oruđa 100 mm M 14/19. Osim toga, formiran je i kompletan štab divizionu (komanda, telefonsko signalno odeljenje i popunjavajući deo divizionu sa dva odeljenja: municijskim i odeljenjem za ishranu).

Ovaj divizion, sposoban za pokret i borbu, stavljen je pod komandu 2. proleterske divizije čiji se štab nalazio u neposrednoj blizini Glamoča.

Divizion je u momentu formiranja imao 238 metaka i to: manji broj udarnih granata M 28 bivše jugoslovenske vojske, a ostalo su bile udarne granate nemačke ratne izrade koje su se kod eksploatiranja pokazale dosta nesigurnim.

Haubički divizion VS u sastavu 2. proleterske divizije i pod rukovodstvom njenog štaba, učestvuje u sledećim akcijama:

— u napadu na Livno 15. decembra 1942. godine kojom prilikom je sa 2. baterijom uspešno potpomogao zauzeće ovog utvrđenog ustaškog uporišta;

— u napadu na gradić Sujicu sa 1. baterijom (17. decembra 1942. g.);

— sa 1. baterijom 18. decembra 1942. godine u napadu na Duvno (ovaj grad su zauzele jedinice 2. proleterske divizije).

Evo kako je tekao napad na Duvno.

Štab 2. proleterske divizije dobio je podatke o snazi neprijateljske odbrane u Duvnu. Pored toga dobio je i pogrešne podatke o pojavi većeg broja neprijateljskih tenkova u oblasti Duvna koji su navodno stigli od Imotskog. Na osnovu tih podataka štab diviziona je zaključio da bi bilo potpuno pogrešno i nepreporučljivo postavljati haubice bilo na drumu Livno — Duvno, bilo na drumu Šujica — Duvno. U prvom momentu štab divizije je odlučio da izvrši noćni napad na Duvno, silovito, iznenadno i bez upotrebe artiljerije. No usvojen je predlog štaba diviziona da se jedna baterija haubica izvuče drumom Livno — Potočani — Zagoriščani, a odatle na jug brdovitim i gotovo neprolaznim planinskim stazama u oblast Jelovače (k. 1572). Haubičari su izvukli još u toku dana haubice u pomenuti rejon i izvršili pripremu po karti za tučenje grada, a naročito njegove istočne utvrđene ivice. S obzirom na to da nismo imali nikakvu vezu sa našim jedinicama koje su napadale Duvno, odlučeno je da se tačno u 20.00 časova ispalili izvestan broj artiljerijskih zrna na grad. Tako smo i uradili. Pošto je bila susnežica i velika magla, zatim velika kiša i vetar, ispalili smo samo 6 zrna. Interesantno je napomenuti da su ta zrna pala na utvrđenu zapadnu ivicu Duvna, baš u momentu snažnog naleta jedne naše brigade koja je napadala od Šujice. Prema kazivanju meštana i zarobljenika, eksplozije tih nekoliko zrna povećale su paniku ustaško-domobranskog garnizona od preko 3.000 vojnika. Boj je dobijen i naš dalji pokret ka Prozoru bio je omogućen.

U napadu na Kupres, 28. decembra 1942. godine učestvovala je kompletan divizion kome je bila pridata i brdska baterija 2. proleterske divizije. Ispaljeno je ukupno 38 zrna. Međutim, uspeh gađanja bio je dosta slab zbog teškoća u osmatranju usled snažne vejavice. Ovaj napad naših jedinica nije uspeo.

Posle neuspelog napada na Kupres, divizion se vratio i razmestio u neposrednoj okolini Livna, sa zadatkom da se što pre reorganizuje i popuni.

Divizion je u ovoj bazi popunjen stokom iz sela u Livanjskom polju i ljudstvom iz jedinica 2. proleterske divizije. U

sastav divizionu definitivno je ušla i brdska baterija 2. proleterske divizije.

U januaru 1943. Haubički divizion VS dobio je iz reformirane Artiljerijske škole u Bosanskom Petrovcu sve slušaoce i tri kompletne haubice sa volovskom vučom i municijom. Sa ovim materijalom i ljudstvom koje je stiglo preko Oštrejla, Drvara, Grahova i Livanjskog polja, formirana je 3. haubička baterija i izvršena reorganizacija. Nakon toga divizion je imao sledeću formaciju:

- Stab divizionu,
- Stabni vod od tri odeljenja: kurirsko, izviđačko i odeljenje za vezu,
- 1. brdska baterija (2. proleterske divizije),
- 1. baterija od 3 haubice,
- 2. i 3. baterija od po 2 haubice,
- Popunjujući deo divizionu (municijski i deo za snabdevanje sa ukupno 28 dvoosovnih zaprežnih kola).

Ovako reorganizovan i popunjen divizion odlazi na pravac Duvna. Sa 1. haubičkom baterijom učestvuje u napadu na Posušje i Imotski, podržavajući jedinice 2. proleterske divizije. Odmah po zauzeću Imotskog, divizion dobija naređenje od Vrhovnog štaba: *da izađe iz sastava 2. proleterske divizije (kojoj da ostavi brdsku bateriju) i da se prebaci najhitnije na prostor s. Sćit, s. Rumboci (oko 8 km zapadno od Prozora)*. U istom naređenju je naglašeno da će divizion učestvovati u napadu na Prozor, podržavajući jedinice 3. udarne divizije. Tako je, 13. II 1943. u 18.00, kompletan divizion krenuo pravcem: Paklena planina — s. Ravno — s. Rumboci — Prozor. Posle napornog noćnog marša preko snegom zavejane Paklene planine divizion je stigao 14. februara 1943. (oko podne) na prostor Rumboci, s. Sćit.

NAPAD NA GRAD PROZOR

Po planu operacija Vrhovnog štaba trebalo je u prvom momentu izvršiti najteži i najvažniji zadatak od kojeg je zavisio uspeh protivofanzive naše Glavne operativne grupe: razbijanje neprijateljskog utvrđenog rejona: Mostar — Prozor — Ivan-sedlo koji je na našem operacijskom pravcu stajao kao prva i najjača barijera. Zamisao vrhovnog komandanta je bila: razbijanjem ovog utvrđenog rejona izaći što pre iz tesnaca Rame i Neretve i probiti se ka Hercegovini. U ovoj zamisli 3. udarna

divizija dobija zadatak: prikupiti se na prostoru Gornjeg Vakufa i prodreti pravcem Prozor — Rama — Ostrožac — Konjic, likvidirati neprijateljska uporišta: Prozor, Rama, Ostrožac i Konjic i obezbediti prelaz preko Neretve za dalje prodiranje na jugoistok.

Štab divizionu je primio u selu Sćitu od Vrhovnog štaba naređenje da potpomogne napad 3. udarne divizije na Prozor i, ako je potrebno, da utroši svu municiju, a potom da uništi haubice.

Dobijanju zadatka u Vrhovnom štabu prisustvovao je i štab 3. udarne divizije. Tom prilikom dogovorili smo se sa štabom 3. udarne divizije:

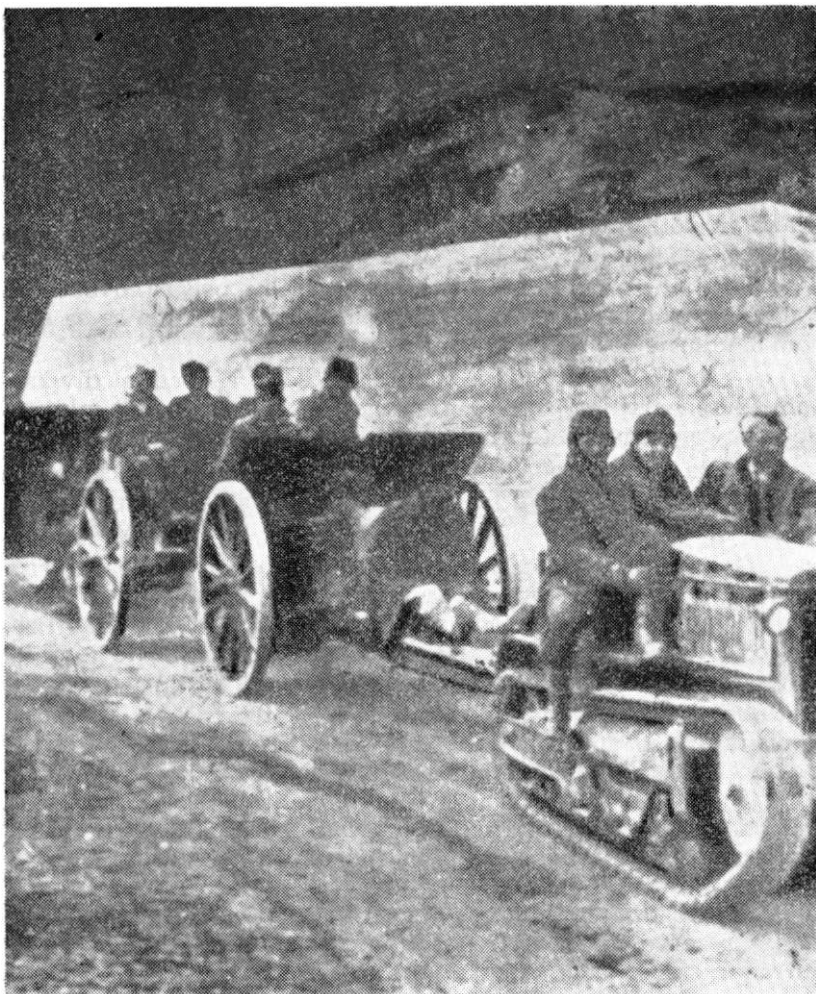
— da se sa određenih vatrenih položaja sa celim divizionom izvrši artiljerijska priprema, koja će trajati 30 minuta. Početak pripreme 15. februara 1943. godine u 21.00;

— da se osigura veza za početak pripreme po časovniku, a dalja eventualna vatra po ugovorenim znacima (ispaljivanjem signalnih metaka sa osmatračnice štaba 3. udarne divizije).

Dalja naša gađanja nisu bila planska. Komandiri baterija sami su upravljali haubice na one delove grada (»tvrđave«) odakle su čuli ili приметili svetlost dejstva neprijatelja. Prirodno, ovakva vatra docnije nije mogla biti korisna te je obustavljena u 23.30 časova.

Osmatranje gađanja i korektura vatre nisu se mogli ni zamisliti, nego su naši haubičari instinktivno upravljali cevi na neprijatelja, nanoseći mu dosta gubitaka. Tako, na primer, iako je ovo gađanje bilo u suštini neplansko u svom drugom delu, ipak je italijanska haubička baterija posle prvih naših izbačenih zrna potpuno umukla (pogođena su dva bunkera i delimično uništena posada). Pogođena je takođe jedna utvrđena kuća na zapadnoj periferiji grada u kojoj je, izgleda, bila neka manja rezerva od oko 30 Italijana. (Granata je probila kuću. Sutradan smo u kući zatekli vojnike pribijene uza zid ili pobacane po podu. Svi su bili mrtvi.)

U zoru 17. februara divizion je bio potpuno spreman da sa nekoliko haubica uđe u sam grad i pomogne našoj pešadiji zauzeće eventualnih posljednjih uporišta italijanskih fašista iz divizije »Murde«. Međutim, ovo više nije bilo potrebno, pošto su jedinice 3. divizije potpuno očistile grad od neprijatelja. Italijanski garnizon u celini bio je uništen delom još u gradu, a delom prilikom bekstva u dolini Rame.

Zaplenjena artiljerija kod Prozora

Tom prilikom smo zadobili veliki plen. Haubičari su imali velike trofeje: 4 kompletne haubice italijanske proizvodnje i oko pet hiljada kompletnih metaka za njih. Nikada do tada nismo imali veću količinu municije. Zaplenili smo takođe dva

protivavionska topa 20 mm, no bez municije, pa ih nismo mogli ni koristiti u daljim dejstvima.

Tako su jedinice 3. udarne divizije izvršile svoj prvi zadatak. Divizija je brzim pokretima produžila niz Ramu.

ULOGA HAUBICKOG DIVIZIONA U PROTIVUDARU KOD GORNJEG VAKUFA

Po zauzeću Prozora, raspored divizionu bio je ovakav: štab, 1. i 2. haubička baterija u logoru u s. Rumboci, a 3. baterija u samom gradu. Plen je bio veliki kako u naoružanju tako i u ostaloj opremi. Hrane je bilo dosta. Štab divizionu je preduzeo hitno izvlačenje velikih količina municije za naše haubice. Međutim, utvrdili smo odmah da su neke delove zatvarača zaplenjenih haubica sklonili italijanski oficiri koje smo zarobili pri zauzeću Prozora. Dovedi smo ih u štab i oni su nam pod pretnjom najstrože kazne pokazali mesto gde su sakrili pomenute delove zatvarača.

Tako je divizion ojačan i mi smo preduzeli najhitnije mere oko popune baterija hranom i municijom. Pošto se kod jedne baterije posumnjalo u kvalitet zaplenjene municije, izvršili smo tehnički pregled zrna i upaljača i utvrdili da se sa izvesnim pomeranjem jednog pokretnog točkića obezbeđuje sigurna eksplozija zrna na cilju. Izvršili smo i potrebno gađanje kojim su se potvrdila naša predviđanja. Eksplozije su bile potpuno sigurne. Pre gađanja smo obavestili rukovodstva ranjeničkih ešelona, kako ne ibi nastala zabuna.

Naša 3. haubička baterija upućena je 15. februara na sektor s. Pidriš na oko 5 km od Prozora prema Vakufu. Taj pravac su ugrožavali Nemci i pretila je opasnost za sve ranjenike koji su se u zoru 16. februara našli u rejonu Rumboci, Ščit, Prozor. Baterija je uspešno podržavala naše jedinice na tom sektoru, nanoseći neprijatelju velike gubitke. On je bio ogorčen na ovu bateriju, pa je dva dana vršio izviđanje iz vazduha. Međutim, baterija je bila tako vesto maskirana da je nemački avioni nisu mogli otkriti. No, desila se izdaja. Noću 18/19. februara, iz baterije je pobegao jedan oficir (zarobljeni domobranski poručnik koga je zahvatila panika), predao se Nalcima i pokazao im tačno po karti vatreni položaj baterije. Odmah se na nju ustremilo 12 »štuka« i napalo je teškim bombama. Baterija je tom prilikom pretrpela vrlo teške gubitke (poginuo je koman-

dir voda, komandir odeljenja i 6 boraca). No, sa malim rokiranjem ostala je i dalje na ovom važnom pravcu.

Od zaplenjenih haubica formirana je 19. februara, 4. haubička baterija i popunjena delom borcima iz diviziona, a delom iz susednih pešadijskih jedinica.

Istog dana štab diviziona se prebacio u Prozor i smestio blizu zgrade u kojoj se nalazio pomoćnik načelnika Vrhovnog štaba Pavle Ilić. Tu smo dobili direktivu za dejstvo diviziona na pravcu Vakufa i na pravcu Rame i Jablanice. Odmah su izdata potrebna naređenja za pokret 1, 2. i 4. haubičke baterije na pravac Prozor — Rama.

U štabu diviziona proučili smo situaciju s kojom nas je upoznao pomoćnik načelnika Vrhovnog štaba i doneli odluku da naša artiljerija dejstvuje na oba pravca, podržavajući time borbu za ranjenike koja se silovito razvijala iz časa u čas. Nemci su vršili snažan pritisak od Vakufa, a Italijani su još čvrsto držali utvrđenu Jablanicu. Jedinice 2. proleterske divizije koje su napadale Jablanicu tražile su od štaba divizije da ih podrži haubička baterija. U vezi sa takvom situacijom divizion je zauzeo 20. februara ovakav raspored:

— sektor Vakuf: 2. baterija,

— sektor Rama: štab diviziona, a 1. i 3. baterija krenule su hitno niz r. Ramu do s. Gračaca. Naša 4. haubička baterija ostala je kratko vreme u rejonu Prozor (kao neka vrsta artiljerijske rezerve), a onda je i ona upućena ka Rami.

Bitka za ranjenike bila je u jeku. Neprijateljska avijacija intenzivno je izviđala i bombardovala po vedrom vremenu. Neprijatelj je napadao jakim snagama od Vakufa i u jednom trenutku bio je ugrozio Prozor i dolinu Sčita, gde su se još nalazili ranjenici. Vrhovni štab je vršio manevar sa snagama 3. udarne divizije, dok su snage 7. banijske divizije uspešno odolevale pritisku neprijatelja sa zapada na pravcu Šujica — Ravno — Prozor. Naša 4. haubička baterija zauzela je očekujuće položaje severno od Gračaca u dolini Rame, za eventualno dejstvo na neprijatelja, ukoliko bi uspeo da zauzme Prozor i otpočne nadiranje nizvodno ka Rami.

Štab diviziona je u ovakvoj situaciji 25. februara primio sledeću direktivu od pomoćnika načelnika Vrhovnog štaba:

1. — namera je Vrhovnog štaba da se forsira Neretva na širem frontu (Konjic — Jablanica) i produži realizacija njegove osnovne zamisli da se što pre izbije iz doline Rame i Neretve i prodre u severnu Hercegovinu;

2. — da se potpuno likvidiraju neprijateljska uporišta kod Jablanice i G. Grabovice;

3. — da se zauzme Konjic i time ostvari slobodan prolaz i transport železnicom od Rame do Konjica, a onda seoskim putem od Konjica preko Glavatičeva na komunikaciju Nevešnje — Kalinovik, izbegavajući kretanje strmim padinama snežnog Prenja;

4. — da jedinice 1. divizije produže snažne napade na neprijateljska uporišta na komunikaciji Konjic — Sarajevo, sadejstvujući snagama upućenim ka Konjicu.

Ovi podaci su bili dovoljni za hitno pregrupisanje divizionu i upućivanje baterija na određena mesta i određene zadatke.

Otpočela su snažna dejstva naših snaga na tri pravca: prema Vakufu, Konjicu i u rejonu Jablanice.

Divizion je dejstvovao u sledećem rasporedu:

— na sektoru Prozor — G. Vakuf 2. haubička baterija;

— na pravcu Konjica 1. baterija koja se već povezala sa delovima 3. udarne divizije određenim za napad na Konjic i prelaz preko Neretve kod s. Ostrošca.

— na pravcu Jablanice nalazila se 3. baterija i ona je već ušla u oslobođenu Jablanicu dejstvujući sa južne ivice ovoga mesta po padinama Prenja i na pravcu Jablanica — G. Grabovica.

— naša 4. baterija je povučena u Gračac i odatle je sa dva gađanja podržavala napad jedinica 1. proleTERSKE divizije ka Bradini na komunikaciji Konjic — Sarajevo. Ova gađanja su izvedena pod vrlo interesantnim okolnostima. Naime, izvršena su sa krajnjim dometom naših haubica (oko 10.000 m), bez direktne veze sa jedinicama, po časovniku. Delimični uspeh ove baterije saopšten je štabu divizionu preko radio-stanice VS koja je održavala vezu sa štabom 1. proleTERSKE divizije. Posle ovih gađanja, i ova je baterija upućena na pravac Jablanice. Sa baterijom je u Jablanicu stigao štab divizionu i odmah uskladio svoja dejstva prema dejstvima jedinica 2. proleTERSKE divizije, a kasnije i delova 9. dalmatinske divizije.

Ovakvo stanje je trajalo do kraja februara, kada je otpočelo pomeranje ranjenika ka Jablanici i priprema iznenadnog prelaza preko Neretve.

UČEŠĆE HAUBICKOG DIVIZIONA U BOJEVIMA KOD KONJICA I JABLANICE

Kraj februara i početak marta.

U dolini Neretve i Rame besni velika bitka. Razbijena je italijanska divizija »Murde«. Nemci vrše jake koncentracije i udare. Ugrožen je pravac od Vakufa i Prozor se nalazi pred evakuacijom. Nemci u Konjic šalju nove snage i nastoje da po svaku ceu odbrane ovo uporište, čiju je važnost nemačka komanda ocenila potpuno pravilno. Ovo uporište na pravcu nadiranja naše Operativne grupe dobija podjednaku važnost i za nas i za neprijatelja. Propala je naša namera da se savlada ovo uporište.

Ovakva situacija za nas artiljerce bila je veoma teška jer nam je jasno bilo: prvo, da se moramo sigurno odreći one »udobne« marš-rute preko Konjica ka KalinoViku, i drugo, da nam kod eventualnog forsiranja Neretve ne ostaje ništa drugo nego da uništimo vatrom neprijateljska uporišta na levoj obali, da podržimo prelaz naših snaga i uništimo i bacimo svoje haubice u duboke virove plahovite i nabujale Neretve. U ovakvoj situaciji i pod ovakvom pretpostavkom, mi smo u štabu planirali svoj dalji rad i dejstva naših baterija.

Koncentrisali smo ceo divizion kod Jablanice, osim jedne baterije koja je još dejstvovala na pravcu Konjica i dobila naređenje da dođe u sastav divizionu čim se odustane od daljih pokušaja osvajanja Konjica. Tako se i dogodilo.

Pošto je štabu divizionu bilo već poznato da će se prelazak reke i formiranje mostobrana izvršiti u rejonu Jablanice, baterije smo rasporedili tako da se jednim delom dejstvuje na jake četničke snage na levoj obali, a drugim na pravcu Grabovica. Pošto smo imali dovoljno municije, naše baterije su bile gotovo u neprekidnom dejstvu. Neprijatelj je lako otkrivao naše vatrene položaje sa uzvišenih osmatračnica na padinama Prenja, pa je vršio pojačano dejstvo avijacijom na naše vatrene položaje. Počeo je da dejstvuje i jednom italijanskom baterijom dalekometnih topova od Grabovice. Ova baterija je bila dovučena železničkom prugom od Mostara. No, njena vatra je bila kratkotrajna i vrlo neprecizna. Pored toga, zahvatila nas je vatra jednog brdskog topa koji su Italijani dali četnicima i oni su ga izvukli na jedan pogodan greben. Ali, njega su naši haubičari vrlo brzo učukali.

Sve vri i tutnji u Neretvi.

Naši inženjerci već prilaze srušenom mostu na Neretvi, privlače materijal i otpočinju da izgrađuju prelaz, povezujući viseće krajeve porušenog mosta.

Mi pojačavamo dejstvo, pa pošto imamo municije, tučemo sve što vidimo na onoj strani mutne Neretve. Gađamo i noću sva ona neprijateljska mesta koja smo tokom dana tukli, a uznemiravamo ona mesta gde bi se primetilo svetlo i vatra. Gađamo sa elementima »po karti« i prostor oko Grabovice. Borbe za prelaz na onu stranu Neretve u punom su jeku. Na vrlo uskom pojasu su sve naše jedinice gotove za prelazak. Ranjenici su dovezeni do mesta prelaza, skriveni u podlokane obale dubokog korita plahovite Neretve i u pećine u njenim stranama.

U silovitom naletu prvi delovi se prebacuju i iznenadno savlađuju prvu liniju odbrane neprijatelja. Mostobran se širi. Formiraju se kolone za prelaz. Prenj tutnji od snažne vatre s obe strane. T'alasi »štuka« obaraju se u kanjon. Ali, naši su se već učvrstili na onoj strani i obezbedili sigurnu zaštitu mesta prelaza.

PREBACIVANJE ARTILJERIJSKE MUNICIJE

Zaplenjenu artiljerijsku municiju počeli smo prebacivati ka železničkoj stanici Rama. Ovo je bio vrlo težak i obiman posao. Štab divizionu i popunjujući deo najenergičnije su pristupili izvršenju ovog zadatka. Mobilisano je oko 50 seljačkih kola, uglavnom sa volovskom vučom. Zbog dejstva avijacije, ešloni municije kretali su se ka ž. st. Rama isključivo noću. Međutim, jedini put niz r. Ramu do železničke stanice bio je u to vreme formalno zakrčen ešlonima ranjenika i tifusara, kao i jedinicama 7. banijske divizije koje su, prema jednom manevru Vrhovnog štaba, upućene hitno ovim pravcem. Teškoće su iskrsavale na svakom koraku: lomljenje kola, premor stoke, bežanje pojedinih mobilisanih vodiča i vozača, zakrčenost puta, kvarovi na mostovima i propustima itd. Ekipa iz popunjujućeg dela divizionu na ž. st. Rama pripremila je potrebne vagone i već je otpočelo ukrcavanje municije, sa namerom da se prosiedi do Konjica, a odatle na pravac Glavatičevo — Kalinovik. No, u tom momentu nastupile su nove okolnosti. Prvi neuspeh na Konjicu i situacija na Neretvi naterali

su nas da deo municije uputimo ka Jablanici (za naše dve baterije), a deo ponovo povučemo uz Ramu do s. Orašac. I tada je nastala opšta gužva. Opet iste, pa i teže nedaće.

POSLEDNJE GRANATE I UNIŠTAVANJE HAUBICA

Neprekidno dvadeset dva dana (od 21. februara do 15. marta 1943. godine) Haubički divizion je izvršavao teške borbene zadatke, vršio naporene pokrete i transport velikih količina municije na prostoriji: Vakuf, Prozor, Konjic, Jablanica, i evo sada nalazi se pred podignutim prelazom, podržavajući prebacivanje jedinica i ešelona ranjenika, prenoseći svoje putanje na veće dubine strmog i snegom pokrivenog Prenja.

Štab divizionu je 12. marta primio kratko i precizno naređenje Vrhovnog štaba:

»Dejstvovati do konačnog prelaza delova IX dalmatinske divizije, a onda uništiti haubice i ostatak municije. Formirati brdsku bateriju za III diviziju i odmah je prebaciti na levu obalu Neretve. Preformirati divizion na brdski sastav i dejstvovati do daljeg naređenja kao Brdski divizion III divizije«.

Ovo naređenje je predao komandantu divizionu pomoćnik načelnika Vrhovnog štaba Pavle Ilić.

Štab divizionu je, posle jednog sastanka sa komandirima baterija razradio plan. Po njemu je regulisano:

1. — Formirati bateriju od brdskih topova 3. divizije sa kadrom iz našeg divizionu i prebaciti je odmah na onu stranu Neretve. Sa baterijom da krene komesar divizionu.

2. — Dejstvovati sve dok ne pređu i poslednji naši delovi a onda, pod rukovodstvom komandira baterija, uništiti haubice, nišanske sprave i preostalu municiju. (Naređeno je da svaka baterija ponese po jedan zatvarač, nišanske sprave za jednu haubicu i po 15 granata. Ovo smo učinili zato što smo imali odranije iskustvo da neprijatelj u bekstvu obično napušta artiljerijska oruđa, odnoseći zatvarače i nišanske sprave.)

3. — Sve volove koji su nam služili za vuču haubica i municije (oko 80 volova) prebaciti takođe sa ostatkom divizionu na levu obalu Neretve. Mobilisane seljake-vlasnike volova takođe prebaciti na onu stranu. (Jedan deo vodiča pobegao je ostavivši svoje volove koji su nam docnije u divljem Prenju poslužili za ishranu naših ranjenika i tifusara.)

4. — Štab diviziona da se prebaci noću 14/15. marta preko mosta na Neretvi.

Ovako se sve dogodilo. Haubički division je rasformiran i oruđa uništena, osim brdskih topova koji su kao brdska baterija pridati 3. diviziji. Izbijanjem u rejon Kalinovika formirana je, od zaplenjenih četničkih haubica, haubička baterija sa starim nazivom — Haubički divizion Vrhovnog štaba.

Tako je završeno uspešno dejstvo ove artiljerijske jedinice u bici na Neretvi kojom je u februaru i martu 1943. neposredno rukovodio Vrhovni štab NOV i POJ.

Branko OBRADOVIC

